

Sygn. akt II Ca 537/14

POSTANOWIENIE

Dnia 23 września 2014 r.

Sąd Okręgowy w Świdnicy II Wydział Cywilny Odwoławczy w następującym składzie:

Przewodniczący: SSO Anatol Gul

Sędziowie: SO Alicja Chrzan SO Małgorzata Mróz

Protokolant: Alicja Marciniak

po rozpoznaniu w dniu 23 września 2014 r. w Świdnicy

na rozprawie

sprawy z wniosku A. H. i R. H.

przy udziale (...) SA w K.

o ustanowienie służebności przesyłu

na skutek apelacji wnioskodawców

od postanowienia Sądu Rejonowego w Kłodzku

z dnia 23 kwietnia 2014 r. sygn. akt I Ns 1368/13

postanawia:

oddalić apelację.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 23 kwietnia 2014 roku, sygn. akt INs 1368/13 Sąd Rejonowy w Kłodzku w sprawie z wniosku A. H. i R. H. przy udziale (...) S.A. z siedzibą w K. Oddział w W. o ustanowienie służebności przesyłu oddalił wnioski; zasądził od wnioskodawców A. H. i R. H. na rzecz uczestnika postępowania (...) S.A. z siedzibą w K. Oddział w W. kwotę 257 zł tytułem kosztów postępowania.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

Wnioskodawca A. H. i R. H. są współwłaścicielami, na zasadach wspólności ustawowej małżeńskiej, nieruchomości bez zabudowań położonej w D., obejmującej działkę nr (...) o powierzchni 0,061 ha. Przez nieruchomość wnioskodawców przebiega napowietrzna linia energetyczna średniego napięcia (...), której elementem jest jeden słup wsporczy, wybudowana przed 1945 rokiem, remontowana w 1977 roku oraz w 1994 roku. Właścicielem linii energetycznej jest uczestnik postępowania (...) S.A. z/s w K., który jest następcą prawnym (...) S.A. Przez cały okres istnienia linii energetycznej były wykonywane przy niej prace remontowe, modernizacyjne, konserwacyjne oraz kontrolne.

Pismem z dnia 3.01.2013 r. wnioskodawcy wezwali uczestnika do zawarcia umowy o ustanowienie służebności przesyłu za jednorazowym wynagrodzeniem w wysokości 5616 zł.

Na podstawie zarządzenia nr (...) Ministra Przemysłu z dnia 16.01.1989 r. utworzono przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) w W. w wyniku podziału przedsiębiorstwa państwowego (...) w P.. Przedsiębiorstwu przydzielono składniki mienia powstałego z podziału przedsiębiorstwa (...) w P.. Z dniem 20 lipca 1993 r. nastąpiło przekształcenie przedsiębiorstwa państwowego Zakład (...) w spółkę prawa handlowego Zakład (...) S.A. w W., która wstąpiła we wszystkie prawa i obowiązki przekształconego przedsiębiorstwa państwowego. W dniu 30 kwietnia 2004 r. doszło do połączenia Zakładu (...) S.A. z Zakładem (...) S.A.", który następnie zmienił nazwę na (...) S.A. (do 30 grudnia 2008 r.), (...) S.A. (do 31 sierpnia 2011 r.) i (...) S.A. i jako spółka przejmująca wstąpiła we wszystkie prawa i obowiązki Zakładu (...) S.A.

Sąd Rejonowy uwzględniając zarzut uczestnika postępowania nabycia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu przez zasiedzenie wskazał na treść art. 305¹-305⁴ k.c., 172 k.c., art. 176 k.c., art. 292 k.c., art. 352 k.c., art. 336 k.c. oraz orzecznictwo Sądu Najwyższego: uchwałę SN z 7.10.2008r. III CZP 89/08, postanowienie z 8.09.2006 r. II CSK 112/06, wyrok SN z 31.05.2006r IV CSK 149/05, postanowienie SN z 26.07.2012r. II CSK 752/11, uchwała SN z 18.05.2013r. III CZP 18/13), wyrok SN z 11.03.2005r. II CK 489/04 niepubl., wyrok SN z 10.01.1969r. II CR 516/68, OSNC 1969/12/220), wyrok SN z 19.05.2004r. III CK 496/02 niepubl., postanowienie SN z 6.07.2011r. I CSK 157/11, postanowienie SN z 13.10.2011r. V CSK 502/10, uchwałę SN z 22.05.2013r. IIICZP 18/13), uchwałę z dnia 22.10.2009r. IIICZP 70/09-OSNC 2010/5/64, postanowienie SN z 25.01.2006r. I CSK 11/05, postanowienie SN z 17.12.2008r. I CSK 171/08, postanowienie SN z 17.12.2010r. III CZP 108/10, uchwałę SN z 22.10.2009r. III CZP 70/09), uchwałę SN z 22.05.2013r.- IIICZP 18/13, postanowienie SN z dnia 26.06.2013r- IICSK 626/12, uchwałę SN z 17.06.2005r. IIICZP 29/05, wyrok SN z 29.01.2008r. IV CSK 410/07, postanowienie SN z dnia 14.06.2013r.-V CSK 321/12 i uznając, że doszło do ziszczenia się przesłanek przewidzianych w art. 172 k.c. po dniu 1 lutego 1989r. a więc nie nastąpiło nabycie przez Skarb Państwa służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu, co oznacza możliwość doliczenia przez uczestnika postępowania czasu posiadania poprzednika, skoro uczestnik wykazał, że jako następca prawny przejął cały majątek byłego Zakładu (...) S.A., w tym majątek sieciowy obejmujący linie i stacje elektroenergetyczne a co za tym idzie i ograniczone prawa rzeczowe w postaci służebności przesyłu, przyjął, że początek biegu zasiedzenia przez uczestnika postępowania przedmiotowej służebności należy liczyć od dnia 29 grudnia 1976 roku.

Wnioskodawcy zaskarżając powyższe postanowienie w całości apelacją zarzucili rażące naruszenie zasady numerus clausus ograniczonych praw rzeczowych przez przyjęcie, że można zasiedzieć służebność gruntową, nie posiadając chociażby nieruchomości władnącej oraz uznanie, że uczestnik może doliczyć do czasu własnego posiadania, okres posiadania Skarbu Państwa; uznanie, że bieg okresu zasiedzenia rozpoczął się z chwilą odbioru technicznego linii – a nie z chwilą gdy rozpoczęto jej eksploatację i początek ich eksploatacji stał się wiadomy właścicielowi nieruchomości, przez którą urządzenie to przebiega, to jest naruszenie art. 285 § 1 w zw. z art. 292 w zw. z art. 172 k.c. – przez orzeczenie zasiedzenia w zakresie w jakim nie zostało udowodnione posiadanie i wniosli o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, a nadto o zasądzenie od uczestnika zwrotu kosztów postępowania za obie instancje – według przynajmniej podwójnych stawek wynikających z norm przypisanych, co uzasadnione jest nakładem pracy koniecznej w niniejszym postępowaniu oraz opłaty od apelacji.

Sąd Okręgowy przyjmując ustalenia Sądu Rejonowego za własne, zważył co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Przede wszystkim Sąd Okręgowy nie uwzględnia zgłoszonego na rozprawie apelacyjnej zarzutu nieważności postępowania przed Sądem Rejonowym, bowiem pozwana (...) S.A. jako spółka przejmująca wstąpiła we wszystkie prawa i obowiązki Zakładu (...) S.A. (art. 494§ 1 k.s.h.)

W pierwszej kolejności wskazać należy, że nie jest trafny pogląd apelujących, iż w okresie do dnia 1 lutego 1989 roku nie może zostać uznane przedsiębiorstwo państwowe za samoistnego posiadacza nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności gruntowej, z tej przyczyny, że Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 12 stycznia 2012 roku w sprawie sygn. akt IV CSK 183/2011 dokonując wykładni art. 352 § 2 k.c. wskazał,

także w oparciu o uchwałę Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 października 1961 roku 1 CO 20/61, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 1963 roku, I CR 336/63, uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 1984 roku, „**że zasada jednolitego funduszu nie oznaczała, iż przedsiębiorstwo państwowe w stosunkach zewnętrznych z osobami trzecimi nie miało pozycji takiej jak właściciel, bowiem o ile w relacjach wewnętrznych między Skarbem Państwa a państwową osobą prawną posiadaczem samoistnym nieruchomości państwowej było zawsze państwo, o tyle z punktu widzenia relacji zewnętrznych przedsiębiorstwo państwowe, które władało oddaną mu w zarząd nieruchomością było uznawane za posiadacza samoistnego nieruchomości, niezależnie od tego czy była to nieruchomość państwowa, skoro na zewnątrz przedsiębiorstwo państwowe jako osoba prawna, a nie Skarb Państwa występowało zgodnie z obowiązującym do dnia 30 września 1990 roku art. 128 par. 2 k.c. jako posiadacz**”.

Sąd Najwyższy we wskazanym wyżej postanowieniu z dnia 12 stycznia 2012 roku podkreślił, że przedstawione rozumowanie, dotyczące posiadania samoistnego nieruchomości, wykonywane przez przedsiębiorstwo państwowe w okresie obowiązywania art. 128 k.c. w pierwotnym brzmieniu, można tym bardziej odnieść do posiadania w zakresie służebności przesyłu, bowiem nie ma żadnych podstaw do przyjęcia, iż posiadanie służebności przesyłowej przez przedsiębiorstwo państwowe przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej kodeks cywilny z 1989 roku nie było posiadaniem w rozumieniu art. 352 § 1 k.c. i nie mogło prowadzić do zasiedzenia, tym bardziej, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budziła wątpliwości dopuszczalność nabycia w drodze zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa przed ustawowym uregulowaniem służebności przesyłu w art. 305¹ – 305⁴ k.c. (wyrok S.N. z 11 marca 2005 roku, sygn. akt II CK 489/2004, wyrok S.N. z 4 października 2006 roku, sygn. akt II CSK 119/2006, wyrok S.N. z 7 października 2008, sygn. akt III CZP 89/2008).

Wskazany w apelacji wnioskodawców pogląd Sądu Najwyższego zawarty w postanowieniu z dnia 12 listopada 1997 roku w sprawie I CKN 321/97, według którego „osoby zainteresowane mogą ustanawiać tylko takie ograniczone prawa rzeczowe, jakie są przewidziane w ustawie, przy uwzględnieniu, że każde z tych praw ma zdefiniowane ustawowo cechy nie podlegające modyfikacji” odnosił się do sytuacji, gdy strony ustanowiły w umowie sprzedaży nieruchomości na rzecz każdorazowego właściciela działki „użytkowanie”, a nie jak to określiły „służebność”, co oznaczało pozbawienie tego prawa użytkownika istotnych cech przewidzianych w art. 254 k.c. i art. 266 k.c. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu do powyższego postanowienia wskazał, że podmioty prawa cywilnego nie mają kompetencji do kreowania praw bezwzględnych nie odpowiadających ustawowym ich typom, w tym do komponowania nowych, ograniczonych praw rzeczowych zawierających cechy **różnych istniejących rodzajów tych praw**.

Powodowie nie zauważyli, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego, jak wyżej wykazano, nie budzi wątpliwości dopuszczalność nabycia w drodze zasiedzenia **tego samego rodzaju praw**, to jest: służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa przed ustawowym uregulowaniem służebności przesyłu w art. 305¹ – 305⁴ k.c.

Zatem uznać należy, że wskazany w apelacji pogląd Sądu Najwyższego zawarty w postanowieniu z dnia 12 listopada 1997 roku, I CKN 321/97 odnosi się do innego stanu faktycznego i niewątpliwie nie ma zastosowania w niniejszej sprawie.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy nie podziela zarzutu apelacji, że brak jest podstaw prawnych do uznania przedsiębiorstw państwowych lub poprzedników prawnych uczestnika postępowania za posiadaczy zależnych służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu (art. 305¹ k.c.).

Zgodnie z treścią art. 352 § 2 k.c. do posiadania służebności stosuje się **odpowiednio przepisy o posiadaniu rzeczy**, przy czym posiadaczem służebności jest ten, kto faktycznie korzysta z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności (art. 352 § 1 k.c.).

Zatem wskazać należy w ślad za poglądem wyrażonym przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu do uchwały z dnia 26 października 2007 roku w sprawie sygn. akt III CZP 30/07, że według art. 336 k.c. **o posiadaniu i jego postaci (posiadanie samoistne, *posiadanie zależne*) decyduje wyłącznie sposób władania rzeczą**. Władanie w sposób odpowiadający korzystaniu z rzeczy przez właściciela, tj. we własnym imieniu i dla siebie, jest posiadaniem samoistnym, władanie rzeczą na podstawie innego prawa, z którym łączy się określone władztwo nad cudzą rzeczą jest posiadaniem zależnym. Kwalifikowanie władania służebnością przesyłu jako posiadania zależnego nie doznaje żadnych ograniczeń. „**Nabycie własności przez zasiedzenie następuje ex lege na skutek spełnienia dwóch przesłanek: posiadania samoistnego rzeczy przez podmiot, który nie jest jej właścicielem i upływu wskazanego w ustawie czasu**...Zgodnie przyjmuje się, że posiadanie jest stanem faktycznym przejawiającym się we władztwie nad rzeczą (corpus possessionis) oraz woli władania rzeczą dla siebie (animus rem sibi habendi). Pierwszy z tych elementów występuje, wtedy gdy dana osoba znajduje się w sytuacji pozwalającej jej na korzystanie z rzeczy w taki sposób, w jaki mogą to czynić osoby, którym przysługuje do rzeczy określone prawo, przy czym nie jest wymagane efektywne korzystanie z rzeczy, wystarczy bowiem sama możliwość korzystania z niej. O możliwości korzystania z rzeczy można mówić wówczas, jeżeli władający może używać rzeczy, pobierać z niej pożytki, przekształcać, a nawet ją zniszczyć. Zakres potencjalnego korzystania z rzeczy jest najszerszy przy posiadaniu samoistnym i odpowiada ono wówczas treści prawa własności. Władztwo nad rzeczą może być uznane za posiadanie, jeżeli jest stanem trwałym, podkreśla się jednak, że posiadacz może w stosunku do rzeczy przejściowo nie wykonywać władztwa, lecz na skutek tego nie traci posiadania. O posiadaniu można mówić jedynie w przypadku, gdy władanie nie napotyka skutecznego oporu osób trzecich, prowadzącego do trwałej utraty władania rzeczą.

Drugi czynnik w postaci woli władania dla siebie (animus rem sibi habendi) przejawia się w podejmowaniu wielu czynności wskazujących na to, że posiadacz traktuje faktyczny stosunek do rzeczy jako własną, z reguły nieograniczoną sferę dyspozycji. Przeważa przy tym obiektywne ujmowanie elementu animi, w którym o władaniu rzeczą jak właściciel albo inny uprawniony decyduje ocena otoczenia posiadającego. Nie można jednak pominąć w tej ocenie rzeczywistej woli władającego.

Zgodnie z art. 336 k.c. o posiadaniu i jego postaci decyduje wyłącznie sposób władania rzeczą”. Zatem mając na uwadze w powyższy sposób dokonaną przez Sąd Najwyższy wykładnię art. 336 k.c., która ma zgodnie z treścią art. 352 § 2 k.c. odpowiednie zastosowanie do posiadania służebności przesyłu określonej w art. 305⁽¹⁾ k.c. **istotne znaczenie ma tylko i wyłącznie ustalony przez Sąd Rejonowy fakt samoistnego władania i zarządzania przez uczestnika postępowania oraz jego poprzedników prawnych z trwałego i widocznego urządzenia (art. 292 k.c.) na działce wnioskodawców, w postaci przebiegającej przez nią linii energetycznej średniego napięcia (...), przy czym elementem tej linii jest znajdujący się na tej działce jeden słup wsporczy oraz fakt przesyłania przy pomocy tej infrastruktury energii elektrycznej, co wiąże się w sposób oczywisty z potrzebą dostępu do tych urządzeń w przypadkach awarii oraz z potrzebą ich konserwacji** (vide: ewidencja środka trwałego według systemu (...), to jest (...), przesył, wybudowanego w 1945 roku, przyjętego do środków trwałych w dniu 29 grudnia 1976 roku przez Zakłady (...) od Zakładów (...) – k. 39 i k. 54-57, protokół z dnia 1 września 1994 roku odbioru robót remontowych –k.42-43).

Zatem zarzut apelacji nie wykazania przez uczestnika postępowania woli posiadania nieruchomości wnioskodawców w zakresie odpowiadającym służebności przesyłu jest niezasadny, a w szczególności nie jest zasadny zarzut rażąco swobodnej oceny dowodów w zakresie ustalenia początku biegu zasiedzenia, bowiem jak trafnie ustalił to Sąd Rejonowy, należy go liczyć najpóźniej od dnia 29 grudnia 1976 roku, gdy zgodnie z Zarządzeniem Nr (...) Ministra Energetyki i Energii Atomowej z dnia 9 czerwca 1976 roku wskazane wyżej podmioty dokonały przekazania przedmiotowego środka trwałego.

Nie jest również zasadny zarzut apelacji naruszenia art. 172 k.c. Zawarte w zdaniu drugim art. 292 k.c. odesłanie do przepisów o nabyciu własności nieruchomości przez zasiedzenie obejmuje kwestie nieuregulowane w zdaniu pierwszym tego artykułu i pozwala na zastosowanie do zasiedzenia służebności gruntowej przepisów o nabyciu nieruchomości przez zasiedzenie jedynie odpowiednio. Do zasiedzenia służebności gruntowej nie ma zatem

zastosowania wymaganie posiadania samoistnego (art. 176 § 1 k.c. w zw. z art. 336 k.c.). Znajdują natomiast zastosowanie odpowiednio przepisy o nabyciu nieruchomości przez zasiedzenie dotyczące terminów posiadania w zależności od dobrej lub złej wiary. Skoro przedmiotowa linia średniego napięcia biegnąca przez działkę wnioskodawców, której elementem jest jeden słup wsporczy istniała w 1945 roku i znalazła się w wykazie środków trwałych poprzednika prawnego uczestnika postępowania w 1976 roku, to jest przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą (...) w P., Zakładu (...) w W., przekształconego z dniem 1 stycznia 1989 roku w przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Zakład (...) w W., przekształconego następnie z dniem 20 lipca 1993 roku w Zakład (...) S.A., ostatecznie działającego pod firmą (...) S.A., to uczestnik postępowania może zaliczyć do okresu samoistnego posiadania okres posiadania Skarbu Państwa przed dniem 1 lutego 1989 roku, to jest co najmniej od 29 grudnia 1976 roku, bowiem w tym czasie nastąpiło przeniesienie posiadania przez Skarb Państwa (postanowienie SN z dnia 9 lutego 2012 roku w sygn. akt . IIICZP 93/11).

Nie jest również zasadny zarzut naruszenia przez Sąd Rejonowy art. 285 § 1 w zw. z art. 292 w zw. z art. 172 k.c. poprzez nieudowodnienie przez uczestnika postępowania, że poprzez przedmiotową linię dokonywał on przesyłu energii, bowiem to wnioskodawcy, skoro z tego faktu chcą wywodzić skutki prawne, powinni udowodnić, że z trwałego i widocznego urządzenia jakim jest przedmiotowa linia energetyczna uczestnik nie korzystał.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną.

Sąd Okręgowy na podstawie art. 520 § 3 k.p.c. włożył na wnioskodawców obowiązek zwrotu kosztów postępowania uczestnika postępowania, bowiem interesy uczestników postępowania były sprzeczne.